

AFSLAG BETHLEHEM

© Map Source : PalMap - GSE
 Copyright 2012
 Map Source, designed and published
 Palestine Mapping Center (PalMap)
 Good Shepherd Engineering & Computing (GSE)
 P.O.Box 524, Bethlehem, Palestine
 Tel/Fax: +970 2 2770804, Fax: +970 2 6769161
 Email: map@palmap.org Web: www.gse.com www.palmap.org

6

De rode profeet van pure aarde

Een beeldmeditatie.

'Mensen leven alsof ze vanzelfsprekend aan de goede kant zitten.'

7

Kerstmis in Bethlehem

Dick Schoon in gesprek met Jan Franke, journalist in Jeruzalem.

'Er zijn wel degelijk uitingen van broeder- en zusterschap tussen de verschillende religies.'

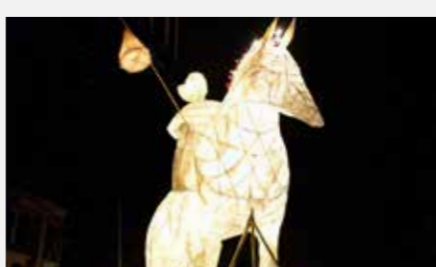

10

Afslag Utrecht

Een pastoor dwaalt door zijn stad.

'We hebben hier geen blijvende stad, anders had God ons wel wortels gegeven in plaats van benen.'

14

Een warme herberg

Een verhaal over de voedselbank en de verspilling van voedsel.

'De voedselbanken voorzien jaarlijks 85.000 mensen van voedsel.'

17

De zeventiende kribbepreek

Een inkijkje in het ambacht van het preken maken.

'Grijp ik terug op oude preken of is dit beroepsgeheim?'

En verder:

Van de redactie
 Afslag Bethlehem.....3

Column
 Kerst in korte broek.....4

Kerststallen
 Een korte geschiedenis.....5

Herders in Rome
 Bezoek aan de paus.....12

Even kijken bij...
 Alkmaar20

En dan nog dit
 Uitgaven, wijding en synode.....22

Service
 Berichten, agenda en colofon.....23

De Achterkant
 Liefde.....24

Redactioneel
Afslag Bethlehem

Voor u ligt het decembernummer van het blad De Oud-Katholiek. Het moest een echt kerstnummer worden, zo besloot de redactie in september. Aan de lezers het oordeel of dat ook is gelukt.

Als titel kreeg deze editie 'Afslag Bethlehem' mee. Maar wie zou er voor zijn plezier nog de afslag Bethlehem willen nemen, wanneer je de foto's ziet bij het interview dat bisschop Dick Schoon had met Jan Franke, journalist in Jeruzalem? De verre nakomelingen van de herders zitten gevangen achter muren en de afslag wordt geblokkeerd door een hek. Jozef en Maria hadden indertijd ook al niet zo'n trek om naar Bethlehem te gaan. Waarom dan de afslag Bethlehem genomen of zelfs die van Jeruzalem? Een afslag wat dichterbij dan, die naar Utrecht? Stadspastoor Bernd Wallet loopt

achter paarden en ganzen in de lucht aan en ontdekt onverwachte openingen.

Dat inmiddels al vele landgenoten in ieder geval de economische afslag gemist hebben, mag duidelijk worden uit het relaas van Adrie Paasen over de voedselbank. Dat we met zijn allen op de verkeerde weg zijn, blijkt wel uit de gegevens over de enorme verspilling van voedsel in de wereld. Een schrijnend verhaal.

Er zijn ook minder zware bijdragen: pastoor Mattijs Ploeger gunt ons een inkijkje in het ambacht van prekenmaker: hoe maak je de zoveelste kerstpreek en dan weer als nieuw? Bisschop Joris mijmerde bij een terracotta beeldje in zijn werkkamer en er is wat achtergrondinformatie over kerststallen. Een impressie van het bijzondere bezoek van de oud-katholieke bisschoppen aan de bisschop

van Rome mag in dit nummer ook niet ontbreken.

Het afgelopen jaar nam een van de vaste columnisten, Janneke Kuysters, samen met haar man wel een heel bijzondere afslag in hun leven. Zij verkochten have en goed en vertrokken met hun boot de wereld in. Na vier jaar neemt zij afscheid als columniste met een laatste bijdrage over Kerstmis in Argentinië. We danken Janneke voor haar bijdragen en wensen haar en haar echtgenoot een behouden vaart. In het eerste nummer van volgend jaar hopen wij een nieuwe columnist aan u voor te stellen.

Welke afslagen u als lezer ook zult nemen, de redactie wenst u een Zalig Kerstmis en een nieuw jaar zonder muren of hekwerken.

De redactie

Column Janneke Kuysters Kerst in korte broek

Wat is er voor nodig om in kerststemming te komen? Donkere dagen, de belofte van sneeuw? Kerstversiering, kerstmuziek en een boom? De laatste weken komt die vraag steeds vaker bij me op. Onze zeilreis heeft ons inmiddels naar het zuiden van Zuid-Amerika gebracht. Hier in Argentinië begint de zomer een paar dagen voor kerst. Het schooljaar is afgelopen, mensen maken zich op voor een lange vakantie. Zomermode hangt in de winkels.

Dat is gek om te ervaren. Terwijl wij in korte broek van het prachtige weer genieten, zien we kerstbomen in de etalages staan. Het klopt voor je gevoel niet: we weten niet beter dan dat kerst in de donkere maand valt. Lichtjes, versiering, muziek: alles draagt bij aan een langzaam maar zeker groeiende kerststemming. Als die donkerte er niet is en de dagen alleen maar langer worden, ga je nadenken. Wat betekent kerst voor mij en hoe wil ik het vieren in deze bijzondere omstandigheden? Voor mij is kerst een moment om de wereld even klein te maken. Je maakt als het ware een lichtkring in het donker en zet daarin bij voorkeur de mensen die je dierbaar zijn. Samen praten, samen kerkzijn, samen eten. Even de harde wereld op een afstand en je koesteren in elkaars warmte. De geboorte van Christus is de aanleiding om samen te zijn. Een punt van bezinning en rust. Als je er over nadent, vraag je je af welke prikkels we eigenlijk nodig hebben om dat moment te creëren en onze dierbaren aandacht te geven. Een datum op de kalender? De donkerte, de versieringen en muziek? Voor ieder mens zal dat anders zijn.

We hebben Argentijnen gevraagd hoe zij kerst vieren. En wat blijkt? Ook in de zomer grijpen ze Kerstmis aan om tijd te maken voor elkaar. In plaats van de glühwein geven ze elkaar de zonnebrandcrème door. Maar in essentie is 't hetzelfde. Als ik er zo over nadenk, is kerst vooral een feest van liefde, genegenheid en warmte voor onze dierbaren.

Waar en met wie we zullen zijn eind december, weten we nog niet. Wat ik zeker weet, is dat het een bijzondere kerst zal worden op een unieke plek. We kijken ernaar uit.

Met deze column neem ik afscheid van u en draag u graag over in de capabele handen van mijn opvolger. Bedankt voor de leuke reacties in de afgelopen jaren; ik heb met veel plezier meegewerkt aan De Oud-Katholiek.

De kerststal Wie hoort er niet bij?

Euwenlang zijn kunstenaars geïnspireerd door de gebeurtenis in de kerstnacht. Het verhaal van de geboorte van Jezus wordt verteld op schilderijen en beelden.

Vóór de vierde eeuw zijn er in de kunst nauwelijks voorstellingen van de geboorte van Christus te vinden. Vanaf de dertiende eeuw wordt een paar dagen voor Kerstmis in kerken en in paleizen een kerststal opgezet: een voorstelling van de geboorte van Jezus met houten of gipsen figuren. Sommige kerststallen zijn klein met de traditionele kerstfiguren, zoals het Christuskind, Maria en Jozef, herders en engelen. Andere groeien uit tot grote groepen waarin ook figuren uit het dagelijks leven een plaats krijgen.

Deze kerstvoorstellingen zijn eenvoudig en bestaan uit het Christuskind in een gevlochten kribbe, een os en een ezel. Soms staat de kribbe in een stal die niet meer is dan een afdak, bedekt met pannen. Voor de kleding van de figuren laten de kunstenaars zich inspireren door afbeeldingen uit de klassieke oudheid. De herders dragen bijvoorbeeld Romeinse herderstunieken en Maria lijkt vaak op een deftige dame uit de Oudheid.

In 1223 organiseert de Italiaan Franciscus van Assisi (1181-1226) tijdens de kerstnacht een mis in de vrije natuur. Hij maakt een kerststal met een echte voederbak en levende figuren om het kerstverhaal zo realistisch mogelijk uit te beelden. Door de echte kerststal en de preek die Franciscus daarbij houdt, krijgt het wonderbaarlijke geboorteverhaal heel direct een plaats in de gevoelens van de gelovigen.

Door Franciscus' initiatief ontstaan langzamerhand losse groepen van beelden die met Kerstmis worden neergezet. Aan het einde van de middeleeuwen

worden kerststallen op grotere schaal populair. Vooral in Zuid-Duitsland, Oostenrijk en Italië staan ze in kerken of bij de adel thuis. Op de schilderijen en prenten vanaf die tijd wordt de Heilige Familie vaak als een eigentijds huiselijk gezin afgebeeld.

Het hoogtepunt van de vervaardiging van kerststallen ligt in de achttiende eeuw, de tijd waarin de Napolitaanse kerststal is gemaakt. De figuren van deze bijzondere stal drukken emoties uit die voor de toeschouwer herkenbaar zijn. In het Museum Catharijneconvent is jaarlijks in de kersttijd zo'n bijzondere Napolitaanse kerststal te bewonderen. Een bijzondere kerststal is ook die van ons redactielid Adrie, zij meldt hierover: mijn man Kees

bracht een kerststal mee in het huwelijk, een simpel geval, zoals er zoveel zijn: houten afdakje, Jozef, Maria, kribbe met kind, os, ezel, herders, koningen. De stal stond ieder jaar op een kastje in de kamer. Toen de kinderen klein waren, ging Kees allerlei speelgoedvoorwerpjes toevoegen: legomensjes, playmobilfiguren, opwindpoppetjes, boerderijbeestjes, soldaatjes. 'Die horen er niet bij,' zei een ongelovige vriendin schamper, wijzend op de soldaten. 'O nee?' zei Kees, 'Nooit van de kindermoord in Bethlehem gehoord?' Kees is er niet meer, maar zijn alternatieve kerststal wordt ieder jaar weer opgesteld. Met soldaatjes.

Bron: Museum Catharijneconvent

De rode profeet van pure aarde

Een beeldmeditatie

'Johannes zal hij heten', zegt zijn vader Zacharias als hem gevraagd wordt welke naam hij wil geven aan de zoon die hij samen met zijn vrouw Elisabeth op latere leeftijd krijgt. Allen stonden er verwonderd over, zegt het Lucas-evangelie, want er was niemand in 'de familie' die 'Johannes' heette. Het betekent: 'God is genadig'. Maar hoe is dat te verstaan? De aankondiging van zijn geboorte had bij Zacharias al de nodige angst veroorzaakt. Johannes zorgt voor de nodige opschudding in 'de familie'! Johannes trekt naar de woestijn, daar waar het allemaal begon.

Dit beeldje toont ons Johannes in de woestijn. Het is geheel van klei. Het is een werk van de Antwerpse kunstenaar Van Oest. De figuur steunt op het achterste been terwijl hij het andere been naar voren zet en licht buigt. Daarbij steekt hij de linkerarm in de lucht. 'Halt', lijkt hij te roepen. Daarbij strekt hij de wijsvinger van de linkerhand: 'Ik heb jullie iets te zeggen!' Zijn houding straalt gezag uit, terwijl de figuur in het geheel geen stoere indruk maakt. Johannes is geenszins groot van gestalte, een beetje gedrongen zelfs. Klei als grondstof werkt ook mee aan het imago van kwetsbaarheid. Daarbij komt ook dat de rode mantel veel te ruim

zit, zodat de indruk van tengerheid wordt gewekt, ook al heeft de figuur stevige benen. Hij staat in de woestijn stevig op de grond van de traditie van het volk. Met zijn andere hand houdt hij een soort van staf vast, waarmee hij op een rots steunt. Deze Johannes is als een Mozes die zijn volk als een gids door de woestijn leidde. Het kleed van Johannes is van rode klei. Het is niet meer dan een omslagdoek rond zijn bleke lichaam, zij het dan voorzien van armsgaten en een gordel. Het evangelie zegt dat het om een kameelharen pij gaat. Het lange rode haar en lange baard duiden op een lang verblijf in de woestijn, zoals dat ook bij de monniken het geval

is. Johannes wordt niet alleen als profeet gezien in de traditie, maar ook als het prototype van de monnik. Monniken zijn de navolgers van de woestijnvaders, die zich terugtrokken in de woestijn op het ogenblik dat het christendom staatsgodsdienst geworden was. Ook zij wilden terug naar waar het allemaal om begonnen was... als dienst aan de medechristenen en aan de kerk: om ons bij de les en bij onze oorsprong te houden.

Johannes spreekt stoere taal: 'Adderengebroed...' Het is een schok en dat moet ook zijn bedoeling zijn geweest. Mensen leven alsof ze vanzelfsprekend aan de goede kant zitten, omdat ze toch 'van de familie zijn'. Maar dat is een bedrieglijke zekerheid, want het betekent niets. Elke mens moet uiteindelijk altijd weer naar de eigen kwetsbaarheid terug om daar te leren hoe lief te hebben. Het vraagt bekering en daartoe nodigt Johannes uit.

August Rodin heeft ook een beeld van Johannes de Doper gemaakt. Rodin stelt hem voor als een naakte man, die op mensen toe gaat. Hij buigt zijn arm licht naar voren en wenkt met zijn de wijsvinger de mensen naar zich toe. Hij is degene die uitnodigt tot het 'naakte bestaan', of tot 'het leven zoals het is'. Er is geen enkele franje meer: mensen zijn wie ze zijn en daar zitten juist de kansen: tot liefhebben, tot geloven. In al hun kwetsbaarheid zijn mensen ontzettend mooi. Angst voor onze kwetsbaarheid is 'uit den boze'. Wellicht schokt dat nog het meest: dat er een weg is dwars door onze angsten heen. 'Kromme wegen worden recht gemaakt, hobbels geëffend', heeft Jesaja al gezegd en Lucas herhaalt het (Lucas 3,5). Met Kerstmis maken de engelen het duidelijk aan de herders: 'Er is jullie een redder geboren, het is een pasgeboren kind...' Menselijker, puurder, lichamelijker, kwetsbaarder bestaat niet...

Joris Vercammen

Gevaar voor moedeloosheid

Kerstmis in Bethlehem

Gesprek met Jan Franke, journalist in Jerusalem

Met de herders in Bethlehem is het begonnen. Hoe staat er nu voor met de christenen in Bethlehem? Ze zijn Palestijnen en daardoor onderworpen aan allerlei maatregelen die hen beperken in hun bewegingsvrijheid. Maar ze zijn ook christenen en daardoor anders dan de moslims in de Palestijnse gebieden. Hoe gaan ze met die ingewikkelde situatie om?

Jan Franke (Amsterdam 1984) is journalist in Jerusalem en doet voor het ANP en verschillende dag- en weekbladen verslag van de ontwikkelingen in Israël/Palestina. Namens de redactie van De Oud-Katholiek vroeg bisschop Dick Schoon hem naar zijn ervaringen en zijn visie op de toekomst.

Hoe vieren christenen in Bethlehem Kerstmis?

Eigenlijk zoals alle christenen wereldwijd: ze zetten een kerstboom op en versieren die, ze komen bij elkaar om met familie en vrienden te eten, en ze gaan natuurlijk naar de kerk; de meesten zijn rooms-katholiek of syrisch-orthodox. Hun situatie is niet gemakkelijk en ze slaan zich er moedig doorheen. Vorig jaar was ik met Kerstmis in

Bethlehem en ik was er getuige van een enorme toeristenstroom, omdat Israël had gezorgd voor 24 uur onbelemmerd busvervoer naar de heilige plaatsen. Het was een wat vreemd contrast, want in Israël zelf wordt Kerstmis niet gevierd en is het ook geen vrije dag, terwijl in Bethlehem de situatie met een uitbundige viering precies omgekeerd is. Er waren toeristen uit de hele wereld en ik sprak er met een matroos uit Madagaskar, voor wie dit bezoek aan Bethlehem een ontzettende belangrijke ervaring was.

Hoe zie je de toekomst van de christenen in Bethlehem?

Rond het toerisme is een hele industrie ontstaan, waar de christenen een belangrijke rol in spelen. Ze zijn al lang geen herders meer, maar kleine ondernemers met een winkeltje of een exportbedrijfje. Ze zijn over het algemeen wat hoger opgeleid dan hun medeburgers, ze kunnen hun kinderen laten studeren en hebben vaak familie in het buitenland. Daardoor zijn ze in staat om met die toeristenindustrie hun voordeel te doen. Dat heeft ook meteen een keerzijde. Want met name in Chili en in de USA zijn grote populaties van christelijke Palestijnen, die het daar ook goed doen. Er zijn er onderhand daar meer dan in Bethlehem zelf. Het treurige is nu dat door die aanhoudende emigratie naar het buitenland het aantal christenen in Bethlehem, dat ooit een christelijke stad was, afneemt en de moslims er de meerderheid gaan vormen. Die ontwikkeling zie je trouwens in verschillende landen in het Midden-Oosten. En het heeft ook een historisch precedent: toen het Ottomaanse Rijk in 1918 ophield te bestaan was in Turkije nog 20% van de bevolking christen; nog geen tien jaar later was dat gereduceerd tot 2%. Hoelang er dus

nog Kerstmis in Bethlehem wordt gevierd (behalve door toeristen uit het buitenland), durf ik niet te zeggen, maar ik zie de toekomst wat betreft de Palestijnse gebieden somber in. In Israël zelf is het een iets ander verhaal: de bevolking bestaat voor 20% uit Palestijnen, onder wie vele moslims, maar ook christenen. De laatsten doen het redelijk goed, zijn vaak beter opgeleid en doen soms dienst in het leger. Ze voelen zich als religieuze minderheid niet bedreigd en de Israëlische regering legt hun niet te veel in de weg, want ook in Israël is het christelijke toerisme *booming*.

In Europa werd onlangs gevierd dat de Berlijnse Muur 25 jaar geleden viel. Sindsdien zijn er echter andere muren opgericht: de onzichtbare muur om Europa vrij te houden van ongewenste immigranten, maar vooral ook die muur op Palestijns gebied. Heeft die geholpen om problemen tegen te gaan en zal die op termijn ook weer verdwijnen?

Het is een feit dat het aantal zelfmoordaanslagen sinds de bouw van de muur – die trouwens op veel plaatsen uit een hekwerk bestaat – met 90% is afgenomen. Sommigen beweren, dat dit aan de bouw van die muur te danken is, maar anderen wijzen ook op een veranderde houding bij de Palestijnen, die inzagen dat die aanslagen geen effectief middel waren om meer bewegingsvrijheid te krijgen. Er wordt trouwens momenteel een nieuwe muur gebouwd aan de grens met Egypte. Maar ook die neemt niet weg, dat er veel gesmokkeld wordt en dat er nog altijd vele duizenden Palestijnen de muren passeren om bijvoorbeeld in Israël te werken. De situatie is dus erg complex en ik zie niet dat die muur snel zal verdwijnen.

Graf van Rachel, een bedevaartsoord dat door de bewaakte muur eromheen alleen voor geprivilegieerden toegankelijk is

De muur door Bethlehem

De oude stad van Bethlehem

Dit interview werd begin november afgenomen; het was op dat moment relatief rustig in Bethlehem. Dat veranderde echter kort daarna.

Ik zag onlangs een reportage van je over de oorlog in Gaza. Hoe voorkom je dat je zelf niet volstrekt moedeloos wordt van al dat geweld?

Die oorlog in Gaza was inderdaad verschrikkelijk, de verwoestingen, de slachtoffers, de hopeloosheid. De christenen die daar waren, zijn inmiddels allemaal vertrokken, naar Israël of naar het buitenland. Ik realiseerde me van tevoren dat het gevaarlijk was om erheen te gaan, omdat er sluipschutters actief waren en gebouwen konden instorten. Drie weken nadat de oorlog was uitgebroken kon ik tijdens een wapenstilstand met hulp van mensen die ik kon vertrouwen het gebied in en wat ik zag was vreselijk. Het gevaar voor moedeloosheid ligt inderdaad op de loer, niet alleen voor mij als journalist, maar voor alle betrokkenen. De Palestijnse autoriteit levert geen bekwame leiders, er is geen politiek middenveld en in het machtsvacuüm zijn het dan georganiseerde religieuze organisaties, zoals Hamas, die hulp bieden met sociale programma's en daarmee ook macht krijgen. Ik probeer als onafhankelijke journalist verslag te doen van wat ik aantref en wat ik hoor en niet te veel mijn eigen mening te laten doorklinken.

Vier je straks zelf ook Kerstmis en heb je een stichtelijk slotwoord voor de lezers?

Ik hoop dit jaar Kerstmis in Nederland met mijn familie te vieren. Een stichtelijk woord? Ondanks alle narigheid waarvan ik getuige ben, maak ik ook heel mooie dingen mee. Er zijn wel degelijk uitingen van broeder- en zusterschap tussen de verschillende religies en mijn joodse vrienden kennen allemaal ook Palestijnse vrienden. Ook al gaat er van alles mis op politiek niveau, dan blijft er toch nog altijd hoop. En daar houd ik me maar aan vast.

Dirk Jan Schoon

Afslag Utrecht

Van paard, gans en openingen

Toeristen komen nu het hele jaar naar onze stad. Het is 8 november en de winkeliersvereniging steekt officieel de winterverlichting aan. En er is een parade. Duizenden mensen zijn naar het Domplein gekomen. Trotse Utrechters en schoolkinderen die in workshops lampionnen hebben gemaakt staan naast bezoekers die werkelijk geen idee hebben wat er gebeurt. *What are you here for?* vraagt een meisje met Spaans accent. Ik leg uit dat er een grote lampion in de vorm van een paard in processie door de stad zal gaan. En erop zit Sint Maarten, schutspatroon van onze stad. Hij is ook verlicht. Ze begrijpt het. *Es Santa Claus, zegt ze tegen haar vriendin.*

‘Winter Utrecht’ begint. Negen weken met ‘hartverwarmende winteractiviteiten’ volgens het lokale toeristenbureau. De stoet is groter dan ooit tevoren en trekt achter paard en fanfare aan de Springweg op. Het is een schitterend gezicht! Gaandeweg ontstaat er wat saamhorigheid. Want we hebben hier geen blijvende stad, zegt de Schrift, anders had God ons wel wortels gegeven in plaats van benen. Dat laatste staat er niet, maar juist in het samen op weg gaan met elkaar worden we meer mens.

Een meisje in oranje hesje komt naar onze kinderen toe. ‘Kennen jullie het verhaal van Sint Maarten?’ vraagt ze hoopvol. ‘Natuurlijk’, zegt onze oudste, ‘ze hadden hem tot bisschop gekozen maar hij wilde dat niet worden en toen verstopte hij zich in het ganzenhok. Maar dat was een domme plek natuurlijk!’ Het oranje meisje is stomverbaasd. Dat verhaal bedoelde ze niet. ‘Maar wat deed hij met

zijn mantel?’ Mijn zoon weet het wel, hij deelde zijn mantel met een bedelaar, het is heel mooi maar lang niet zo interessant als jezelf verstopen. Hoewel: ‘Weet je hoe hij het deed? Zo – tsjak, met zijn zwaard!’ Gelukkig wordt bij een afslag het meisje door twee nieuwsgierige toeristen gered.

Langs de route staan prachtige displays die gemaakt zijn door kinderen uit het Utrechtse asielzoekerscentrum. ‘Het is met emoties net als met asielzoekers’, zei mijn vader vijftien jaar geleden bij zijn tafelrede op onze bruiloft, ‘je weet vaak niet waar je ze moet laten’. Ik schrok, maar het was geen pleidooi voor een kaalslag, maar een lofredde op het ritueel. Waar woorden tekort schieten, ervaren we rond de tafel of in de parade het alternatief. Leve het ritueel dat in dagen van vreugde en verdriet ruimte geeft aan allerlei verschillende emoties en meningen tegelijkertijd. Leve het ritueel dat je bevrijdt van de ziekelijke neiging altijd maar origineel te moeten zijn. Mooie gedachten, maar het levert voor zinzoekers waarschijnlijk meer op dan voor asielzoekers.

Op de elfde van de elfde kregen twee organisaties die zich in onze stad voor uitgeprocedeerde asielzoekers inzetten, de mantel omgehangen. Er zijn dus mensen die hun sociale vaardigheden of juridische kennis inzetten om tegen beter weten in hopeloze situaties te redden. In de Raad van Kerken komen ze ook wel eens langs. Het vertrouwen dat ze hebben in de goedheid van de ander is voor mij soms onbegrijpelijk. Toch klinkt hun warme tegenstem verrassend trefzeker.

De winterparade neemt een afslag naar rechts. Een grote vogel (ik denk een gans, zegt mijn zoon), ook een lampion, (een lichtsculptuur, zegt de organisatie) voegt in. De vleugels zijn zo breed dat het invoegen maar net lukt zonder de gevels van de huizen te raken. Aan het eind van de zinroute zingen koren op het plein smartlappen. Het kleine en grote leed van alle mensen wordt hier gedeeld, maar zonder verrassende openingen.

Die komen wel van Paus Franciscus. Sinds de Romereis volg ik hem wat intensiever. In de week van Maarten heeft hij via zijn aalmoezenier Konrad Krajewski opdracht gegeven drie douches te bouwen bij de toiletten voor pelgrims onder de zuilengang op het Sint-Pietersplein. Fr. Konrad had namelijk de dakloze meneer Franco uitgenodigd om met hem mee uit eten te gaan. Maar Franco schaamde zich voor zijn stank en durfde niet. ‘Waarom zijn er hier geen douches voor ons?’, vroeg hij later. Die konden meteen geregeld worden. Vaticaanstad is immers geen democratie. Ik hoor er een nieuwsbericht over. De journalist wil van Krajewski weten of die douches op zo’n prominente plaats niet het verkeerde publiek aantrekken. ‘Welnee’, antwoordt de Poolse bisschop, ‘de basiliek bestaat om het Lichaam van Christus te bewaren. En we dienen het lijdende lichaam van de Heer door de armen te dienen’. De daklozen zijn pelgrims zonder huis, zoals wij pelgrims mét een huis zijn, meent hij ook nog, en verzucht: het verschil tussen ons is ook weer niet zo groot. Misschien niet, denk ik, maar ach, ik ben met dat kleine verschil toch best tevreden.

Voor tranen in de ogen van ontroering krijg ik geen kans. Ik moet snel naar beneden om koffie te zetten voor een afspraak. Als ik de trap afloop zie ik tot mijn verbazing tegen de radiator in de hal een man leunen. Een Hongaar. Hoewel ik vanuit de schriften wel weet wie ik in hem moet zien, neem ik toch maar aan dat hij niet door gesloten deuren kan lopen. Dus vraag ik hem hoe hij is binnengekomen. En wat hij van plan is, als hij geen hotel kan betalen of een hostel? Ik vraag hem maar niet, waarom anderen met hun rommelige leven onze relatieve rust denken te moeten verstoren. Het is toch al spannend genoeg om gastvrij te zijn voor degene die je verwacht, laat staan voor een insluiper. De man is sowieso niet geïnteresseerd in vragen. Hij is op zoek naar een slaapplek en, opvallend genoeg, een douche.

‘Voor de meeste wandelingen hoef je niet eens een reservering te maken’, zegt de toeristenfolder opgetogen. Op zoek naar hartverwarmende winteractiviteiten kwam voor de Hongaar onze kerk in beeld. Het licht was aan. Ik bespaar u de concrete oplossing. Ik ben eruit gekomen, en de Hongaar gelukkig ook. Er zijn in het voetspoor van Sint Maarten plekken in de stad waar ze mensen die onverhoeds de afslag Utrecht namen, nieuwe wegen wijzen. De stad wordt er menselijker van. Maar ik heb nog niet met de kerkmeesters durven bespreken of we ook verrassende openingen kunnen maken in de voorgevel van de kathedraal...

Bernd Wallet

Herders in Rome

Op audiëntie bij de paus

Persoonlijke indrukken van een collega-bisschop

Waarin een kleine kerk groot kan zijn! Nadat we vorig jaar de oud-aartsbisschop van Canterbury Rowan Williams voor een interessante lezing op bezoek hadden, we dit jaar de oecumenische patriarch Bartholomeus mochten ontvangen en prinses Beatrix de jubileumviering van de 125-jarige Unie van Utrecht bijwoonde, waren er nog maar weinig écht belangrijke personen die we nog niet hebben ontmoet.

Maar daar diende zich de volgende toch al aan: de oud-katholieke bisschoppen werden door de Pauselijke Raad voor de Eenheid van de Christenen uitgenodigd voor een bezoek aan Rome en een audiëntie bij paus Franciscus. De directe aanleiding was het jubileum van de Unie van Utrecht, maar het bezoek diende ook ter bevestiging van de goede contacten, die er dankzij de noeste arbeid

van onze gezamenlijke dialoogcommissie in de afgelopen jaren zijn opgebouwd.

Direct voorafgaand aan de audiëntie hadden we een gesprek met kardinaal Kurt Koch, hoofd van de Raad voor de Eenheid. Hier bespraken we de dialoog, die in 2009 tot het rapport Kerk en kerk-gemeenschap had geleid. De centrale vraag die in dat rapport werd gesteld, namelijk of er, gezien de fundamentele zaken waarover we niet van mening verschillen, een vorm van gemeenschap tussen onze kerken mogelijk was, kon de kardinaal helaas niet positief beantwoorden. De zaken waarover we wel van mening verschillen (zoals de positie van de paus en de wijding van vrouwen) zijn namelijk te groot om concrete stappen te zetten. Bovendien voert het Vaticaan ook met andere kerken zoals de orthodoxe dialogen, die men door toenadering

tot de oud-katholieken begrijpelijkerwijs niet in gevaar wil brengen. Hoewel deze antwoorden voor ons misschien wat teleurstellend waren, was de sfeer tijdens het anderhalf uur durende gesprek erg goed en konden we openlijk van gedachten wisselen. Ik werd bevestigd in mijn idee, dat wij als oud-katholieken dankzij onze gedecentraliseerde structuur met de nadruk op de relatieve zelfstandigheid van de lokale kerk wat gemakkelijker in staat zijn om actuele uitdagingen onder ogen te zien en die in ons kerkzijn ook op een positieve wijze gestalte te geven.

Een oud-katholiek in Rome

Een oud-katholiek in Rome is net zoals alle andere bezoekers onder de indruk van het centrum van de wereldkerk. Ik was van tevoren een beetje gespannen of die indruk nu nog sterker zou spelen bij

het bezoek aan de paus. Hoe zou ik hem moeten aanspreken? Zou ik dat volgens de etiquette doen met 'heilige vader', terwijl ik weet dat ik slechts één Vader heb die heilig is en die niet – althans niet zo concreet – in het Vaticaan woont? Of zou ik mijn oud-katholieke principes moeten laten opspelen en hem begroeten met 'beste collega van Rome', aangezien hij zich ook zelf met die titel presenteert? Een zekere spanning voelde ik al wel, toen we met een busje de Zwitserse garde passeerden en haar saluut beantwoordden. Vervolgens werden we door verschillende gangen van het Apostolische Paleis geleid en konden we de fresco's en andere kunstwerken bewonderen. 'Tja,' dacht ik, 'zo zal ook apostolisch vicaris Petrus Codde aan het begin van de achttiende eeuw herhaaldelijk die gangen doorgegaan zijn.' Voor hem eindigde dat helaas met zijn schorsing en afzetting. Maar mijn lieve

Lidwien had me thuis nog verzekerd, dat zij mij, als ze me daar zoals Codde drie jaar zouden vasthouden, persoonlijk zou komen ophalen; een hele geruststelling. Voelde ik me nu al kleiner worden? Niet echt. Ik dacht meer: wie houdt de boel hier allemaal schoon?

Ontroering

De ontmoeting met de paus vond ik vooral ontroerend. Hij was kleiner dan ik op grond van de beelden op tv en in andere media had gedacht, hij is op leeftijd en zag er vermoeid uit. Onze audiëntie was de vierde die morgen, na onder andere de voorzitter van het Europese Parlement, de nuntius in Scandinavië en nog een prelaat in het zwartpaars. Maar mét het medelijden dat ik met hem had, realiseerde ik me tegelijkertijd, hoe belangrijk zo'n centrale figuur in het christendom is. Hij had

voor elk van de bisschoppen een gulle lach en hij straalde vriendelijkheid uit. Aartsbisschop Joris hield in het Engels zijn goede toespraak, waarop de paus in het Italiaans antwoordde; de Engelse vertaling was voor ons allen beschikbaar. Vervolgens werden er geschenken overhandigd, kregen we allemaal een rozenkrans, werden er foto's gemaakt en namen we alweer afscheid. Het hele bezoek had een half uur geduurd. En dat ik de paus toch als 'heilige vader' heb aangesproken, hoort volgens mij niet meer en niet minder bij het respect, dat ook wij voor deze kerkleider dienen te hebben. In die mening ben ik door het bezoek in ieder geval gesterkt.

Dirk Jan Schoon

Zie ook de nieuwsberichten over en het verslag van het bezoek op www.okkn.nl

Een warme herberg

Voedselbanken en de strijd tegen voedselverspilling

In de felle kou loop ik te dwalen rondom het enorme voormalige postsorteercentrum aan de spoorlijn in Zwolle Ergens in dit gebouw moet de voedselbank gevestigd zijn. Maar er is geen bord en geen toegang te bekennen. Het gebouw ziet er akelig donker en verlaten uit. Als ik na de tweede vergeefse ronde terugkeer, word ik gegrepen door een snijdende wind. Kerststemming. Ik moet aan een liedje van Willy Derby uit de jaren dertig denken over een bedelknaap die in de bittere kou hongerig buiten loopt, terwijl er binnen kerstfeest gevierd wordt. De volgende morgen wordt hij doodgevroren gevonden. Gelukkig zie ik dan dat er een wagen met aanhanger met in grote letters het woord Voedselbank het terrein oprijdt. Ik haast me om erbij te zijn voordat dit fata morgana verdwijnt. Als ik niet tegelijk met de chauffeur de ingang bereikt had, zou ik die totaal gemist hebben.

Ik kom binnen in een gigantische, koude hal. Eindeloze rijen tafels. Daarop kratten in verschillende kleuren. Mensen bewegen zich ertussendoor. Achter de ramen rekken met kleren. Maar die horen er niet bij. Naast de voedselbank is een winkel met kleding. Het bord had ik op mijn zwerftocht langs het gebouw al gezien. Kleding voor iedereen. Truien, broeken, rokken voor €2,50 per stuk. Er wordt daar ook kleding voor vluchtelingen ingezameld, hoor ik later. Die zitten in de nabij gelegen IJsselhallen. Arm Zwolle kan hier terecht. Behalve de voedselbank en de goedkope kledingwinkel is er ook nog een kringloopwinkel in het gebouw gevestigd. Als mijn gesprekspartner mij op een lijn wijst,

waarachter de klanten zich 's middags zullen opstellen, moet ik opnieuw aan de jaren dertig denken; een plaatje van een rij werklozen voor een stempekkantoor. Maar die vergelijking is niet op zijn plaats: daar en toen een kille, zakelijke benadering, hier en nu warmte en aandacht. Een groot aantal vrijwilligers is hard aan het werk om de kratten te vullen met voedsel voor de mensen die 's middags zullen komen en de rij is er alleen om het proces soepel te laten lopen. De klanten lopen langs de balie en krijgen een kaartje met een bepaalde kleur, die correspondeert met de kleur van een krat. Er zijn kratten voor eenpersoons en tweepersoons huishoudens, voor kleine gezinnen en voor grote gezinnen.

Op de balie staat een grote fles met schoonmaakmiddel, waaruit de klanten hun meegebrachte fles kunnen vullen. Er staat ook babyvoeding. In de kratten zit al van alles, maar er komt nog het een en ander bij. Bloem, rijst, blikgroente, verse groente, koekjes, soep, fisdrank. Er is ook halalvlees. Wie gewoon vlees treft, maar halalvlees wil, kan ruilen. Er is een aparte tafel met brood.

De leveranciers en de klanten

‘Waar komt het voedsel vandaan?’ vraag ik. Uit verschillende bronnen. Twee derde van het voedsel komt uit distributiecentra in Meppel en Rotterdam. De rest van eigen leveranciers: particulieren, telers, bedrijven, onder andere supermarkten. Het voedsel moet voldoen aan de regels van de Voedsel- en Warenautoriteit met betrekking tot de kwaliteit. Er worden ook eisen gesteld aan de hygiëne en aan de wijze van bewaring: geen zeep vlak bij etenswaren bijvoorbeeld. Er wordt vaak

gecontroleerd, ook onverwacht. Voedselbank Zwolle levert aan 340 huishoudens uit Zwolle en omgeving. Ze worden aangemeld door een zorgverlener en gescreend door een bestuurslid. Er is een landelijke inkomensgrens: mensen komen alleen in aanmerking als het netto inkomen na aftrek van vaste lasten en afbetaling van schulden niet meer bedraagt dan € 180 per maand voor eenpersoonshuishoudens, € 240 voor tweepersoonshuishoudens plus € 50 voor ieder kind tot 18 jaar. In principe duurt de hulp maximaal drie jaar, maar er zijn mensen die veel langer blijven, omdat ze echt niet voor zichzelf kunnen zorgen.

Warme of koude herberg

‘Hebben we in Nederland een warme of koude herberg?’ Die vraag is me voorgezegd door onze hoofdredacteur. ‘Een warme herberg,’ zegt Frits Dillingh zonder enige aarzeling. En inderdaad, de temperatuur in de hal mag laag zijn, je voelt de warmte en het enthousiasme in de contacten en de samenwerking tussen de vele vrijwilligers die er aan het werk zijn. Frits vertelt dat er een groot aanbod is van mensen die willen helpen, door spullen te geven of door als vrijwilliger mee te werken. Ook met Kerstmis is de herberg warm. Meppel levert extra producten, bedrijven komen met kerstartikelen, de medewerkers van Windesheim, een grote onderwijsinstelling in Zwolle, hebben verleden jaar hun kerstpakketten gedoneerd. En zo krijgt iedere klant zijn kerstpakket. Op de foto's die op de website van Voedselbank Zwolle staan zie je dat het feest is: lachende mensen, blijde kinderen.

Harde cijfers

In 2002 werd de eerste voedselbank opgericht. Eind 2013 waren er 146 voedselbanken met 475 uitgiftepunten met 8.300 vrijwilliger medewerkers in Nederland. Er werden 1,8 miljoen voedselpakketten aan de klanten van de voedselbanken uitgereikt. Maar laten we nu niet tevreden achteruitleunen in de overtuiging dat niemand in Nederland gebrek hoeft te lijden. De cijfers spreken andere taal. Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau leven er meer dan een miljoen mensen in armoede. Volgens Voedselbanken Nederland zijn dat er 1.3 miljoen. De voedselbanken voorzien jaarlijks 85.000 mensen van voedsel. Dat is 6,5 procent van alle arme mensen in Nederland. En dat terwijl er

slechts 0.3% van al het voedsel dat niet gebruikt wordt, bij de voedselbank terecht komt: er wordt op grote schaal voedsel verspild. Sommige producten mogen niet geaccepteerd worden vanwege de hygiëne en voedselveiligheid. Onverpakt brood, bijvoorbeeld, producten die gekoeld en ontkoeld zijn, vers vlees. Supermarkten geven wel producten die op zichzelf goed zijn, maar die bepaalde ‘foutjes’ hebben, bijvoorbeeld blikken met verkeerde etiketten, producten waarvan de THT-datum overschreden is (tenminste houdbaar tot), maar die nog goed te gebruiken zijn. Maar er worden ook veel goede producten weggegooid.

Voedselverspilling is een wereldwijd probleem: het gaat naar schatting om 1,3 miljard ton per

jaar, kosten 1 biljoen dollar. Het kost ook schaarse grondstoffen en levert extra CO₂-uitstoot op bij transport en afvalverwerking en het creëert bergen afval. Dat leidt tot een akelige paradox: terwijl we een derde van ons voedsel weggooien, zijn er bijna 900 miljoen mensen op de wereld die honger hebben.

In Nederland wordt jaarlijks voor ongeveer 4,4 miljard euro aan eten verspild. 2,4 miljard daarvan wordt door consumenten in de vuilnisbak gegooid, jaarlijks gemiddeld 50 kilo, € 155,- per persoon. Via voedselproducenten, de tussenhandel, de horeca en supermarkten belandt 2 miljard euro aan etenswaren in de verbrandingsovens. Supermarkten nemen hiervan ongeveer 300 tot 450 miljoen euro voor hun rekening.

Goede tijding

Goed nieuws in deze kersttijd: er is hoop. Er zijn allerlei goede acties gaande. Ik doe een greep. Lidl is begonnen met '1 nu en 1 later'-aanbiedingen. Bijvoorbeeld: twee broden voor € 1,50. In plaats van beide broden meteen te moeten meenemen, waardoor vaak een deel wordt weggegooid, krijgen klanten één brood voor € 0,75 en een waardebon voor het tweede brood, dat ze later kunnen halen. Steeds meer restaurants stellen een *Foodiebag* beschikbaar, waarin resten die op het bord achterblijven meegenomen kunnen worden. Bij de Plus supermarkten staan tegenwoordig sapmachines, waaruit de klanten zelf sap kunnen tappen, waardoor voorkomen wordt dat er later flessen leeggegoten moeten worden.

Food & Biobased Research van Wageningen heeft met Europese subsidie het project *Fusions* opgezet, een Europees samenwerkingsverband dat op zoek gaat naar slimme vondsten om voedselverspilling tegen te gaan. Zo is er een chip ontwikkeld, die de houdbaarheid van versproducten voorspelt en wil men zorgen voor duidelijkere aanduidingen over de houdbaarheid van andere producten. (Wie weet het verschil tussen THT en TGT?) Nu worden er door consumenten te goeder trouw bruikbare

producten weggegooid, omdat ze over de houdbaarheidsdatum heen zijn. Meer verpakkingen voor eenpersoons huishoudens is ook iets om aan te werken. De voedselbank zelf laat zich ook niet onbetuigd. Voedselbanken Nederland gaat gezonde en voedzame maaltijden produceren op basis van goede groenten, die overblijven. Er is een *pilot* gestart in Amsterdam, die zal worden uitgebreid over heel Nederland. Staatssecretaris Klijnsma heeft subsidie toegezegd. Tienduizenden kilo's groenten die tot nu toe weggegooid worden, komen zo terecht in de magen van Nederlanders. Ook is er dankzij een gift van *FoodReflection* een fonds opgezet dat ervoor gaat zorgen dat bruikbare grondstoffen bij de voedselbanken terecht komen, bijvoorbeeld overbodig fruit, ganzen die bij Schiphol afgeschoten worden, herten van de Veluwe. Voor de verwerking en verpakking daarvan is geld nodig.

De overheid wil dat de voedselverspilling in 2015 met 20% verminderd is. *Food & Biobased Research* denkt dat op termijn 50% haalbaar is. Maar dat kan alleen als ook wij als consumenten bewuster omgaan met voedsel. We worden daarbij geholpen, bijvoorbeeld door slimme boodschappenlijstjes via apps, door allerlei tips, bijvoorbeeld

op voedingscentrum.nl. Maar het belangrijkste is toch dat we ons ervan bewust worden dat we voedsel verspillen. Houd bijvoorbeeld eens twee weken bij wat je weggooit. Hoe mooi zou het zijn als we allemaal 155 euro per jaar zouden besparen om daarmee de voedselbank te steunen. Dan wordt het volgend jaar voor meer mensen vrolijk kerstfeest.

Adrie Paasen

Diaconaat: opdracht van de kerk, maar vaak uitgevoerd door mensen en instanties buiten de kerk. Zo ook de voedselbank. Soms gaan parochies helpen, meestal pas nadat om die hulp gevraagd is. Een aantal parochies in onze kerk steunt de voedselbank door producten in te zamen. Soms structureel, soms incidenteel, bijvoorbeeld ter gelegenheid van een diakenwijding, Sint Maarten, een oogstfeest of een actie van de Voedselbank. Voor zover wij uit de websites hebben kunnen opmaken, gaat het om Amersfoort, Amsterdam, Delft, Eindhoven, Gouda, Groningen, Schoonhoven, Oudewater, Leiden, Mijdrecht, Twente, Utrecht en Zeeland. Voor uitbreiding vatbaar. Mochten we een parochie over het hoofd gezien hebben, dan vermelden we dat graag in het volgende nummer.

Uitleg dogmatiek in twaalf minuten De zeventiende kribbepreek

Hoe is het om iedere kerst een preek te houden? Hoe bedenk je steeds iets nieuws op grond van dezelfde Bijbelteksten en onderwerpen? Waardoor laat je je inspireren? En hoe lang doe je dat nu al? Een kijkje in de keuken van de preekvoorbereiding.

Kerstmis is niet het enige feest dat jaarlijks terugkeert met (bijna) dezelfde lezingen, gebeden en liederen. Dat geldt ook voor belangrijke dagen als Pasen en Pinksteren, Allerheiligen en de Verjaardag van Kerkwijding. Toch voelt het met Kerstmis anders. Dat komt ongetwijfeld door de sfeer, die verwachtingsvol is. En het komt doordat de gemeente meer dan anders wordt aangevuld met mensen die je doorgaans weinig in de kerk aantreft. Als predikant wil je die losse en vaste kerkgangers niet teleurstellen in hun hoop even uitgetild te worden boven het alledaagse. Gelukkig is dat in onze kerk niet alleen afhankelijk van de preek. Het versierde gebouw, de sfeervolle muziek en de plechtige liturgie dragen hun steentje bij. Maar dan is er toch ook... de kerstpreek. Voor mij wordt het dit jaar de zeventiende keer.

Inspiratie vanuit de Schriftlezingen

Net als op andere zon- en feestdagen laat ik mij in de eerste plaats inspireren door de Schriftlezingen. Het is altijd weer goed om die teksten hardop te lezen, want dan openen zij zich het beste. Daarom vallen mij soms nieuwe dingen op, wanneer tijdens de dienst de eerste of tweede lezing door een parochiaan wordt voorgedragen. Je krijgt het Woord dan – ook na een goede voorbereiding – alsnog door een ander aangereikt en dat werkt vaak

intensier dan het zelf lezen.

Op grond van mijn opleiding mag van mij verwacht worden dat ik op verschillende manieren toegang tot de Bijbeltekst kan krijgen – door het lezen van verschillende vertalingen, door het naslaan van de grondtaal en het opzoeken van belangrijke woorden, door het raadplegen van commentaren waarbij ik heb geleerd het kaf van het koren te onderscheiden. Maar misschien nog wel het meest doordat ik heb geleerd individuele tekstfragmenten te plaatsen in het grotere geheel van een Bijbelboek of de hele Bijbel. Die kennis helpt bij het bepalen waar zo'n tekstfragment over gaat – en daarmee dient zich al vaak een preekthema aan.

Inspiratie vanuit de liturgische context

Ten tweede laat ik mij inspireren door de liturgische context waarin de Schriftlezingen staan. In een eucharistieviering staat de woorddienst – en zeker een afzonderlijke lezing – nooit op zichzelf. De thematiek van de dag, of van de periode van het kerkelijk jaar, is medebepalend voor de uitleg van de Schrift op die concrete dag. Daarin onderscheidt Bijbeluitleg tijdens de liturgie zich van Bijbeluitleg tijdens een Bijbelkring. Daarom is kennis van het kerkelijk jaar van belang voor het verstaan van de lezingen (en gebeden en gezangen) en daardoor ook voor het maken van de preek. Dit geldt op alle zon- en feestdagen, maar de liturgie van Kerstmis is een goed voorbeeld. Wie in het Kerkboek (blz. 25-28) de gebeden raadpleegt, zal zien dat het gaat om de menswording van God, de vleeswording van het Woord. En om de verlossing die daardoor teweeg is gebracht, de verlossing die

het ons mensen mogelijk maakt te participeren in het leven van God. Dat is, in zeer kort bestek, wat de gebeden van kerstnacht en kerstdag te zeggen hebben en in die thematiek vinden de Schriftlezingen op Kerstmis hun samenhang en relevantie. Inspiratie vanuit de inhoud van het christelijk geloof.

De thematiek van een zon- of feestdag heeft vaak iets te maken met een aspect van de heilsgeschiedenis en dus met de inhoud van het christelijk geloof. Daarom laat ik mij ten derde inspireren door de geloofsleer, de dogmatiek. Dat klinkt misschien wat zwaar, maar eigenlijk is het heel normaal. Want waardoor zouden we ons anders laten inspireren, dan door de rijke zin en samenhang van de inhoud van ons christelijk geloof?

Met Kerstmis betekent dit, dat ik me niet laat afschrikken door grote woorden als menswording, vleeswording, redding, delen in het goddelijk leven. Niet dat ik die woorden gebruik (en als ik ze gebruik, leg ik ze uit). Maar ik heb het wel over die inhoud. Het feit dat ik zelf geraakt word door de diepgang van deze begrippen, daagt mij uit om dat geraakt-zijn te delen met de gemeente. Er is praktisch niets in de dogmatiek (ik bedoel de geloofsinhoud) dat niet in twaalf minuten kan worden uitgelegd en toegepast voor mensen van vandaag. Althans, mensen die zich proberen open te stellen voor de relevantie van de christelijke traditie in hun leven. In de kerk ga ik ervan uit dat we dat proberen.

Inspiratie vanuit de actuele situatie

Ten vierde laat ik mij bij het preken inspireren door de situatie waarin wij ons als parochie, als

Pieter Brueghel de Jonge - De volkstelling te Bethlehem (1610) - KMSK Brussel

kerk, als samenleving en als wereldgemeenschap bevinden. De pastorale zorgen en vreugden die de predikant van zijn toehoorders kent. En de actuele maatschappelijke situatie waarover misschien iets gezegd moet worden.

Waarom noem ik de actuele situatie pas ten vierde? Omdat ik vermoed dat de verrassende kreet 'U is heden een Redder geboren' het ene jaar niet wezenlijk anders op de mensheid afkomt dan het andere jaar. Uiteraard wordt Kerstmis wél verschillend ervaren door sommigen persoonlijk, bijvoorbeeld door ingrijpende levenservaringen in het afgelopen jaar. Maar daar kan je tijdens de preek nauwelijks op ingaan, al is het wel goed om het even te benoemen. In grote lijnen heeft de mensheid – ook deze concrete parochie en ikzelf – elk jaar evenveel behoefte aan redding en verlossing en participatie aan het liefdevolle leven van de drie-enige God. Daardoor is de boodschap in zekere zin tijdloos, al komt zij ieder jaar met Kerstmis op een andere manier bij ons 'binnen'.

Hoe kom je aan een nieuwe preek?

Hoe maak ik dan elk jaar toch weer een andere kerstpreek? Grijp ik – zo vraagt mij de redactie – terug op oude preken, of is dit beroepsgeheim? Inderdaad, ik heb wel eens een kerstpreek herhaald in een 'nieuwe' parochie. Soms is een preek zomaar te hergebruiken, op andere momenten herschrijf ik zoveel dat het bijna een andere preek is geworden. Omgekeerd zal het bij het schrijven van een nieuwe preek regelmatig gebeuren dat ik bewust

of onbewust dingen herhaal die ik al eens tegen de gemeente hebt gezegd...

Om op gang te komen is het soms voldoende om een van de Bijbelteksten grondig te lezen. Maar dikwijls heb ik het nodig om er wat 'omheen te lezen'. Daarvoor gebruik ik enkele commentaren en prekenbundels die mij aanspreken. Of ik grasduin in de 'hogere theologie' die ik op het Seminarie beoefen, maar die voor mij tevens heel direct samenhangt met het concrete leven en dus ook met de parochie en de preek. Soms ga ik in op een thema dat in een pastoraal gesprek of tijdens een gemeenteavond aan de orde kwam. En ongetwijfeld klinkt voor de goede verstaander ook wel eens iets van mijn privé-situatie in mijn preken door.

Variatie in kerstpreeken

De meest voor de hand liggende manier om elk jaar een andere kerstpreek te maken, is om de preek te baseren op een specifieke Bijbeltekst. Ik houd niet zo van het (soms met veel kunst- en vliegwerk) combineren van alle lezingen in een preek. Ik concentreer me meestal op één van de lezingen. Zo heb ik in de kerstnacht gepreikt over de kritische en hoopvolle lezing uit Jesaja 9 (Het volk dat in donkerheid wandelt, ziet een groot licht), ik heb een preek gehouden over één zin uit Titus 2 (De genade van God is verschenen tot heil van alle mensen), ik heb een preek geheel opgebouwd aan de hand van de engelenzang in Lucas 2 (Ere zij God in den hoge en op aarde vrede de

mensen van zijn welbehagen), ik heb gepreikt over de nieuwsgierigheid als drijfveer van de herders (pas dat jaar door mij in de tekst ontdekt), en ik heb een keer gemediteerd over de tekst van het lied 'Stille nacht'.

Als ik dat zo overzie, zijn dat toch zeer verschillende preken geweest. De overeenkomst is dat ik de besproken Bijbeltekst kort en krachtig heb gehouden. Het beoogde resultaat was een compacte preek met een boodschap die hopelijk goed te volgen was.

Pastoraal en missionair

In de kerstnacht hebben we meestal een bonte gemeente van losse en vaste kerkgangers. Op twee manieren kom ik daar in mijn preekstijl aan tegemoet. Enerzijds doe ik extra mijn best om dáár aan te sluiten waar ik vermoed dat mijn hoorders zijn. Anderzijds probeer ik de gelegenheid te benutten om de mensen iets mee te geven van datgene waar wij als kerk voor staan, ook als dat misschien niet aansluit bij hun primaire manier van leven en denken. Het eerste zou je een pastorale en het tweede een missionaire insteek kunnen noemen. Misschien gaan die twee wel goed samen. Ik heb eens de uitspraak gehoord: Een goede preek is de meest pastorale dienst die je de gemeente kunt bewijzen. Wie die uitspraak niet exclusief opvat (dus niet als argument om geen huisbezoek te doen), kan er veel waarheid in vinden.

Mattijs Ploeger

Even kijken bij ... Alkmaar

Gymzaal van de Heer

Naam: Parochie van de H. Laurentius
 Bijnaam: De Gymzaal van de Heer
 Aanwezig sinds: 1949
 Aantal bezoekers per zondag: tussen de 20 en 30
 Website: alkmaar.okkn.nl

Kerk en koffie: In onze kerk vindt het koffiedrinken plaats in de ruimte waarin we ook de eucharistie vieren. Dat vinden we heel mooi! De stap om even te blijven na afloop is letterlijk heel klein, voor vaste kerkgangers en ook voor nieuwe mensen, die vrij regelmatig binnestappen. Er zijn altijd mensen die met hen in gesprek gaan. Ook bij het koffiedrinken heeft eigenlijk niemand een vaste plek aan tafel. Vieren en ontmoeten liggen dicht bij elkaar.

Het koor is de grote steunpilaar van onze eucharistievieringen. Met grote trouw komen de leden (vaak al vele jaren lang) elke woensdagavond samen om te oefenen in de kerk. De laatste jaren zijn er een paar nieuwe koorleden bijgekomen - van de dirigent mag dat nog altijd veel meer worden. Als de stemgroepen nog beter bezet zijn, kan er vaker meerstemmig worden gezongen. Dat lukt nu af en toe ook al heel mooi.

Klus: Door middel van zelfwerkzaamheid proberen we in Alkmaar onderhoudsklusen en ook verbeteringen aan het gebouw zelf op te pakken, waardoor we zeer veel kosten besparen. In 2011 en 2012 is door een buitensporig grote inzet van een aantal handige mensen

een grote opknappbeurt van een aantal bijruimtes van het kerkgebouw gerealiseerd. In 2009 gebeurde hetzelfde met het plafond, dat werd teruggebracht in de oorspronkelijke staat.

Kleine beelden: Een aantal beelden in onze kerk is wel erg klein in verhouding tot het gebouw. Zoals het beeld van de Doop van de Heer. Het is ruim 40 cm hoog. Van dat formaat hebben we ook nog een beeldje van Maria en de H. Laurentius. De beelden herinneren aan het eerste eigen huis van deze parochie, die voorheen kerkte in een huis aan de Emmastraat in Alkmaar. Een kleine kerk, die liefkozend Onze Lieve Heer en-suite werd genoemd. In 1993 kon de parochie verhuizen naar het veel grotere gebouw aan de Nassaulaan, dat begin jaren vijftig als kerk is gebouwd, maar sinds de jaren tachtig in gebruik was als gymzaal. Vandaar de bijnaam van het nieuwe gebouw: de Gymzaal van de Heer.

Eritreeërs: sinds april van dit jaar hebben we gasten in onze kerk. Eens in de twee weken komt een groep koptische christenen samen, allen afkomstig uit Eritrea. Velen van hen zijn vluchteling en verblijven in Alkmaar in het asielzoekerscentrum. Onder hen is ook een priester. Hij geeft catechese aan de Eritreeërs in hun eigen taal (voor ons dus onverstaabaar...). Maar toch indrukwekkend, omdat ze vaak samen zingen (regelmatig met een trommel erbij). Vrijwilligers uit onze parochie zijn aanwezig om gastheer en gastvrouw te zijn. Een paar vrouwen uit de groep Eritreeërs helpt ons af en toe met het schoonmaken.

Diensten met kinderen: Helaas telt de parochie Alkmaar bijna geen kinderen in het ledenbestand. Maar met Kerstmis en Pasen organiseren we een speciale dienst voor kinderen, waarvoor we alle kinderen uit de buurt uitnodigen. Met ongeveer twintig (Pasen) tot vijftig (kerst) kinderen houden we dan een heel eigen viering, waar kinderen aan kunnen deelnemen op hun eigen wijze.

Samenwonen: Sinds 2012 verhuurt onze parochie de zaal op de eerste etage en een deel van de zolder aan de Historische Vereniging Alkmaar. Sinds die tijd sieren onze beide naambordjes gebroederlijk de muur. Het levert ons wat huurpenningen op en ook wat meer bekendheid in Alkmaar en omgeving. Soms werken we ook wel eens samen, bijvoorbeeld bij Open Monumentendag of het organiseren van een lezing.

Bloemen: zijn altijd heel mooi verzorgd in onze kerk. Na afloop van de dienst gaan de bloemen altijd naar iemand die ziek is of die iets te vieren heeft.

Laurentius: De heilige Laurentius, de patroon van onze kerk, is het meest prominent aanwezig in ons gebouw door het grote glas-in-loodraam. Dit raam is afkomstig uit een inmiddels niet meer bestaande Laurentiuskerk in Rotterdam.

Erna Peijnenburg

Het Ding van ...
 Elke parochie heeft wel iets opvallends in haar bezit. Wilt u weten wat Het Ding van Alkmaar is? Kijk dan op okkn.nl

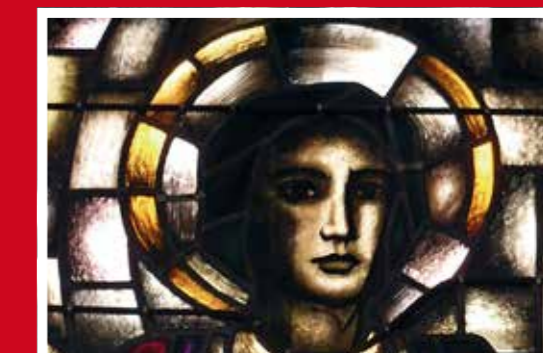
Kinderpasen

Klusen aan de kerk

Koffie na de viering

Laurentius

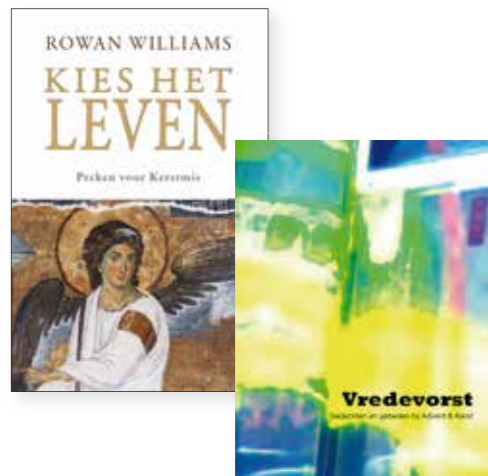

'Doop van de Heer'

Koor

Kerstpreken en adventsboekje

Kies het leven is de titel die werd meegegeven aan een bundel kerstpreken van de hand van Rowan Williams. Van deze voormalige aartsbisschop van Canterbury verschenen al eerder twee boeken in Nederlandse vertaling. Ditmaal kon uitgever Berne Media de hand leggen op de rechten van de preken, die Rowan Williams hield in de periode 2002 - 2012. Opnieuw een uitgave die in nauwe samenwerking met de Oud-Katholieke Kerk van Nederland tot stand kwam. (Prijs € 17,50)

In *Vredevorst*, een uitgave van de bisschoppen, wordt ingegaan op verschillende aspecten van Jezus: zijn gehoorzaamheid, dienstbaarheid, gerechtigheid en zijn liefde. Wat is het toch, dat hij ons na tweeduizend jaar nog altijd inspireert? Het heeft te maken met zijn levensloop die wordt gekenmerkt door een volstrekte concentratie op wat wordt omschreven als 'het koninkrijk van God' of 'het koninkrijk der hemelen'. Dit adventsboekje is in de parochiekerken aanwezig of te koop bij het Bisschoppelijk Bureau voor twee euro.

Priesterwijding Tekenen van liefde

Het was een dag in IJmuiden vol 'episcopaal gedrang', aldus de Bisschop van Haarlem, Dirk Jan Schoon, bij het begin van zijn preek in de viering waarin Marieke Ridder tot priester werd gewijd. Vanwege de aankomst van de collega uit Myra begon die viering op 15 november halverwege de middag. Veel mensen waren naar de kerk van de H. Engelmundus gekomen om de feestelijke wijding mee te maken. Bisschop Schoon benadrukte in zijn preek het priesterschap als een teken van Gods liefde voor mensen. In een van de aanbevelingen sprak men over Mariekes heldere stem, haar goede dictie en vooral over 'ze heeft ook werkelijk iets te zeggen!'. Marieke was al werkzaam als geestelijk verzorger in een verpleeghuis en een hospice. Nu zal ze ook als priester in het pastoraat van de oud-katholieke parochie Amsterdam gaan werken. De viering was een mooi begin van een hopelijk zegenrijk priesterleven.

Synode Sluitende begroting

De synode was bijeen op zaterdag 22 november. Als belangrijkste onderwerp stond het verder bouwen aan het gemeenschappelijk beleidsplan voor de komende vijf jaar op de agenda. Dat kwam uiteindelijk ook wel aan de orde, maar in de ochtend ging er veel aandacht naar de begroting voor het komende jaar. Herman Toorman, de thesaurier, had aan de synode drie alternatieven voorgelegd: doorgaan op de huidige weg met een stevig tekort of twee mogelijkheden om de tekorten te beperken. De 'duurste' oplossing kreeg uiteindelijk nipt de voorkeur, wat inhoudt dat er een extra heffing op vermogensgroei in de parochies komt en dat de heffing op de pastoorskosten van 60 naar 70% van de werkelijke kosten wordt opgetrokken. Een keuze die zou moeten leiden tot een sluitende landelijke begroting, maar ook een extra inspanning van de parochies zal vragen. Meer over de synode in een volgend nummer.

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- met ingang van 7 september dhr L.C. Runhaar aangesteld als pastoraal werker ten behoeve van het pastoraat in de parochie van de H. Georgius te Amersfoort. Per diezelfde datum is de zeereerwaarde heer E.Th.F.M. Cortvriendt aangesteld als assisterend pastoor.
- met ingang van 1 juli 2014 de zeereerwaarde heer B.Th. Wallet opnieuw aangesteld als kerkmeester van de parochie van de H.H. Maria, Jakobus en Gertrudis te Utrecht, voor de periode van 4 jaren.
- met ingang van 1 juli 2014 mw. A. Ligteringen en mw. J. Kooij benoemd tot lector van het aartsbisdom Utrecht voor de duur van 1 jaar.
- met ingang van 7 juli 2014 dhr P.J.A. Driessen eervol ontslag verleend als pastoraal assistent van de parochie van de H. Maria Magdalena alsmede eervol ontslag verleend als lector van het aartsbisdom Utrecht.
- met ingang van 20 juli 2014 dhr M.J.J.A. van den Bergh benoemd tot lector van het aartsbisdom Utrecht voor de duur van 1 jaar.
- met ingang van 1 augustus 2014 mw. M.J.B. Kersaan en dhr D.C.H. Ross benoemd tot lector van het aartsbisdom Utrecht voor de duur van 1 jaar.
- met ingang van 1 september 2014 mw. E. Suurmond en dhr A.A. Miedema benoemd tot lector van het aartsbisdom Utrecht voor de duur van 1 jaar.

De bisschop van Haarlem heeft:

- Op 21 juni 2014 mw. M.J. Ridder tot diaken gewijd en haar tevens opgenomen in de geestelijkheid van het Bisdom Haarlem.
- met ingang van 1 juli 2014 dhr E.A.W.M. Vos aangesteld als lid van het bestuur van de Statie van de H. Elia te Mijdrecht, voor de duur van vier jaar.
- met ingang van 1 september 2014 dhr W.H. de Graaf opnieuw aangesteld als kerkmeester van de parochie van de H.H. Anna en Maria te Haarlem, voor de duur van vier jaar.
- met ingang van 1 september 2014 mw. M.M. Donker en de heer J.P. van Riessen eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Adelbertus te IJmuiden.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- met ingang van 1 juni 2014 dhr mr. G.Chr. Kok en de zeereerwaarde heer dr. K.Ouwens eervol ontslag verleend als lid van het College van Advies inzake Kerkelijke Rechtsaangelegenheden. Per diezelfde datum zijn dhr mr. E.A. Maan en de heer prof.dr. J.J. Hallebeek opnieuw benoemd tot lid.
- met ingang van 1 september 2014 opnieuw benoemd tot lid van de redactie van De Oud-Katholiek mw. I.J. van Maaren-Spruit, mw. A. Paasen, E.M.P.P. Verhey en de hoogerwaarde heer drs. W.B. van der Velde, voor een periode van twee jaren. Per diezelfde datum is dhr L.C. Runhaar benoemd, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 oktober 2014 eervol ontslag verleend als secretaris van het Curatorium van de Stichting Oud-Katholiek Seminarie aan mw. S.C. Smit-Maan. Per diezelfde datum is de hoogerwaarde heer J.V. Kinninging herbenoemd tot 7 mei 2015 en is mw. B.R.M. de Jong benoemd, voor een periode van vier jaren.

*Namens het Collegiaal Bestuur,
M. Konings-Roobol, secretaris*

Gezocht: (eind)redacteur

De huidige redactieleden willen niet stoppen. Twee van hen schrijven al langer dan vijftien jaar aan De Oud-Katholiek. Dat redactiewerk blijkt leuk en uitdagend te zijn! Omdat redacteuren soms toch en helaas afscheid moeten nemen, maar vooral omdat de redactie graag scherp wil blijven, zijn we op zoek naar nieuwe leden. En vooral naar iemand die de eindredactie op zich wil nemen. Dat is ook leuk werk, maar wil je het goed doen, dan moet je daar wel tijd willen insteken: het redactieproces in de gaten houden, kopij verzamelen, titels invullen waar nodig, fotomateriaal opzoeken en nog veel meer wat zich verwacht en onverwacht voordoet. Naast tijd is het wel prettig om ook over flexibiliteit en creativiteit te beschikken. Interesse? Neem contact op met de redactie (zie colofon pagina 23) en maak kennis met een bijzonder kerkenwerk.

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Yvonne van Doesum, Robert Frede, Inge van Maaren, Adrie Paasen, Louis Runhaar, Wietse van der Velde, Emile Verhey.

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 3 januari 2015

De volgende Oud-Katholiek verschijnt medio februari

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl Giften welkom op: NL68 INGB 0000 2250 00 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

p.1/3: Good Shepherd Engineering/Palistine Mapping Centre, p.3:Matt Larson, p.4 W. van der Laan, p.5,15,16 A. Paasen, p.6 J. Vercammen, p.9 D. Schoon, p.10 Anna van Kooij, p.12/13: Persdienst Vaticaan, p.21 E. Peijnenburg.

LIEFDE

Wonderlijk is het leven dat we van u krijgen, Heer,
en wonderlijker nog uw redding als wij verloren gaan.

Zoals u voor al wat leeft zorgt
telt ook de minste mens mee bij u,
u redt hem uit de duisternis van twijfel en onmacht
en geeft hem deel aan uw heerlijkheid.
Vervul dan uw gerechtigheid in deze wereld, Heer,
dat alle mensen leven mogen in uw licht.

Uit: 'Vredevorst', gedachten en gebeden voor Advent en Kerst.